

שאם הקטיר חצי כזית קומץ שאור יחד עם חצי כזית מצה, הרי הוא עובר ב"בל תקטירו שאור".

והוינן בה: **כמאן** סבר זעירי? הלא בהכרח **כרבי אליעזר, דדריש "כל"** דכתיב גבי שאור, (9) לרבות מקצתו. (10)

וזעירי מעמיד דרשה זו במקטיר כזית שלם, אלא שחציו שאור וחציו מנחה כשירה, והוא חייב על ההקטרה מדין "היתר מצטרף לאיסור".

ומקשה הגמרא: **אי הכי קשיא**, אמאי לא א-תמ קאמר זעירי **לענין חמין בפסח נמי** שהיתר מצטרף לאיסור?!

שהרי סובר רבי אליעזר שאף תערובת חמין

את פתו במעט יין ותצטרף הפת אל היין להשלים את השיעור כדי ללקות על המעט יין. (8)

והראיה שזוהי כונת הכתוב, שהרי לא יתכן לומר שמדובר באופן שיש ביין לבדו שיעור המחייב. שאם כן, פשיטא שחייב, ולא צריך קרא להכי.

אלא, בהכרח, בא הכתוב לחייב אף כשאין ביין לבדו כשיעור, אלא בצירוף עם הפת.

שמע מינה, שהיתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר.

וזעירי אמר: לא רק באיסורי נזיר בלבד מצטרף היתר לאיסור, אלא אף בהקטרת שאור על המזבח, היתר מצטרף לאיסור.

דלא אמרינן "היתר מצטרף לאיסור", אלא כשהם מעורבים זה בזה. ולרש"י, בהכרח דזעירי מפרש לה כשהאיסור וההיתר עומדים כל אחד בפני עצמו.

ועוד, מנלן דבחמין עוברים אף על התערובת? הא מ"כל" לא מרבינן אלא שההיתר מצטרף לאיסור, כשאננם מעורבים זה בזה.

10. רש"י. ותוספות פירשו, דזעירי מפרש את "עירובו", להיתר מצטרף לאיסור. וסבר כרבא, ד"מקצתו" היינו מקצת קומץ. ולעולם אינו חייב על חצי כזית לבדו. ומ"כי כל" מרבינן אף חצי כזית איסור וחצי כזית היתר המעורבים זה בזה, שמצטרפים.

ודוקא לרבי אליעזר דרשינן הכי. אבל לחכמים דלא דרשי "כל", איצטריך "כי כל" לרבות מקצת קומץ. ושוב לא אייתר קרא לרבות "עירובו".

עוד הוסיפו במנחות [שם], דרבא בהכרח סבר כזעירי. שאם לא כן, למאי איצטריך לרבות

8. ולפי זה, נזיר שאכל חצי כזית זג יחד עם חצי כזית חרצן, ילקה שתים. משום זג ומשום חרצן. **קובץ שיעורים.**

מיהו, אם נאמר דיסוד דין "היתר מצטרף לאיסור" הוא, שההיתר עצמו נעשה לאיסור [כמו שכתב שם בדעת תוספות, יעוין בהערה 7]. יש לפוטרו לגמרי. שהרי אין איסור חל על איסור. ומשום כן, לא יחול איסור זג על החרצן, או איפכא. ובגמרא לקמן [מה א] מבואר להדיא לא כן.

יש ליישב, דאין זה איסור חדש, אלא הוא בכלל האיסור הקודם. **חידושי רבי שמואל.**

9. רש"י. ולדידה, "מקצת" היינו חצי כזית איסור לחוד, וחצי כזית היתר לחוד. ו"עירובו", דשני חצאי הזיתים מעורבים זה בזה.

והרבו תוספות לתמוה בשיטתו. חדא, דאם כן שיטת זעירי היא שיטה שלישית, דלא כאבבי ודלא כרבא במנחות שם.

ועוד, הא לקמן [מה א, לענין חטאת] מבואר,

מכזית. אלא בא הכתוב לחייב על הקטרת כזית שחציו שאור וחציו מנחה כהלכתה.⁽¹⁾ **יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא דרבי יוחנן, שבשאר איסורי התורה אין היתר מצטרף לאיסור.**

אמר ליה אביי לרב דימי: וכי בכל שאר האיסורין שבתורה, אין היתר מצטרף לאיסור להשלים את שיעורו? והרי מצינו גם בתרומה שהיתר מצטרף לאיסור.

טבול יום [מי שטבל ועלה מטומאתו, ועדיין לא העריב היום] הרי הוא טהור גמור ואינו מטמא חולין בנגיעתו. אך עדיין הוא פוסל את התרומה במגעו, עד הערב השמש.

והתנן: המקפה [תבשיל סמיך כגון דייסה] שנתונים בתוכה שום ושמן לתבלין, והיתה המקפה עצמה של תרומה, ואילו השום והשמן לתבלין היו של חולין — הרי אם נגע טבול יום במקפתו, פסל את כולו!

שאפילו אם לא נגע הטבול יום אלא במקפת השמן והשום שהם חולין, פסל את כל המקפה, היות ועיקר המקפה הוא של

היא בלאו. והאיסור הוא אפילו כשאין בחמץ לבדו כזית, אלא בצירוף עם ההיתר המעורב עמו, ובהכרח שסובר כי היתר מצטרף לאיסור.

ומשנינן: **אין הכי נמי, שגם בחמץ סובר זעירי שהיתר מצטרף לאיסור.**

ומה שהשמיענו זעירי לדין זה דוקא בהקטרת שאור — **לאפוקי להוציא מדברי אביי הוא בא.**

דאמר אביי: זה ששנינו בברייתא בדין הקטרת שאור "מקצתו מנין? תלמוד לומר "כל שאור" — לא במקטיר שאור ומנחה יחד איירי.

אלא בא הכתוב ללמד כי אף המקטיר מקצת כזית שאור לבדו, נמי חייב, משום שיש שם "הקטרה" ביחס לאיסור הקטרת שאור אף לפחות מכזית, ואין צריך כלל לדין היתר שישלים את שיעור האיסור לכזית.

הילכך, **קא משמע לן זעירי, ד"כל" דכתיב גבי הקטרה, לאו לחייב במקטיר פחות מכזית הוא בא, לפי שאין הקטרה בפחות**

איסור, ולא לגבי מלקות. תוספות. ועל פי זה כתב הקרבן נתנאל שבתערוכת חמץ לכולי עלמא איכא איסור מן התורה. ואף אם נימא דאין איסור חצי שיעור אלא כשהוא בעין [יעוין לעיל מג א הערה 6], מכל מקום, בחמץ מרבינן ליה מ"כל". ואף חכמים מודים דדרשינן "כל" לאיסורא.

מיהו, לא מרבינן מיניה אלא תערוכת. משום שכשאותו חצי שיעור הוא בעינו, הרי הוא אסור אף בכל התורה. אבל נוקשה לא מרבינן מיניה אף לאיסורא. ויעוין במהרש"א וקרני ראם.

"עירובו"? בשלמא לאביי, דאיירי בחצי כזית איסור, סלקא דעתך אמינא דיתבטל אגב ההיתר. אבל לרבא דאיירי בכזית שלם, מהיכי תיתי שיתבטל? אלא בהכרח דאף לרבא איירי בחצי כזית איסור, שהוא מצטרף להיתר.

1. ורבי יוחנן לא דריש "כל", להיתר מצטרף לאיסור. והכי נמי גבי חמץ לא דריש כן, וסבר כחכמים ולא כרבי אליעזר.

ואף דדריש רבי יוחנן מ"כל חלב", דחצי שיעור אסור מן התורה, לא דרש כן אלא לגבי

תרומה, וכולה נחשבת כגוף אחד.

ולכן, אם נגע במקצתו, הרי זה כאילו נגע בכולו, ופוסל את כל המקפה (2).

אבל אם היתה המקפה של חולין, והשום והשמן היו של תרומה, ונגע טבול יום במקצתן של השום והשמן — לא פסל אלא את השמן או השום שבמקום מגעו בלבד. וטעם הדבר יבואר בסמוך.

ותחילה הוינן בה: אם היו השום והשמן תרומה — מקום מגעו אמאי פסולה?

הא בטלי להו התבלין של תרומה [השמן והשום] שהם מעוט, במקפה של החולין שהיא רוב הקדירה. שהרי מיעוט של איסור

שנתערב ברוב היתר, בטל האיסור בהיתר, ופוקע איסורו. והכא נמי יבטל רוב החולין את דין התרומה מהשמן והשום, ולא יפסלו במגעו של הטבול יום.

ואף דקיימא לן שתרומה ה"מדומעת" [המעורבת בחולין] אסורה לזרים עד שיהיה בתערובת מאה חלקי חולין כנגד חלק התרומה, קא סלקא דעתין שאין דינו של הדימוע מן התורה אלא הוא רק איסור אכילה מדרבנן. אבל ביחס להפסל במגע של טבול יום אין מקום לכך, כיון שמדאורייתא תרומה בטלה ברוב רגיל, (3) ואין בה שם תרומה לענין שתיפסל במגעו של טבול יום. (4)

ואמר רבה בר בר חנה לתרין: מה טעם

משום שהם כ"ידות הכלים". תוספות, נזיר לו ב. ומקשינן, למה נפסל מקום מגעו, והרי אין בו לבדו כביצה. ופחות מכביצה אין מקבל טומאה אלא מדרבנן. ולפיכך יש לומר, דבטלי אגב מקפה, ואף מדרבנן לא יפסלו. ומשינין, כיון דזר לוקה על אכילתו, לא בטיל אגב המקפה.

ואין כוונתם דהווי השמן והשום לגמרי בעין. שאם כן, לא היה נוהג בהם דין היתר מצטרף לאיסור [כמבואר בשיטתם, יעוין לעיל מג ב בהערה 7]. אלא שהם ניכרים במפוזר על פני המקפה. מהרש"א.

4. רש"י. והקשה רבינו פריץ לשיטתו, איך תיסק אדעתין דאין איסורו אלא מדרבנן? והא מין בשאינו מינו הוא, ואית ביה בנותן טעם, ואין בטל מן התורה.

וכבר יישב הר"ש שם, דאין דין טעם כעיקר אוסר אלא באכילה. אבל לענין טומאה, חד בתרי בטיל.

2. וכתב הברטנורא בטבול יום פרק ב משנה ג, שאף על פי שלא נגע הטבול יום אלא בשום ובשמן, פסל את כל המקפה. לפי שהם בטלים למקפה, והכל חשוב כתרומה. ומשום כך נחשבת כל המקפה כחיבור אחד. והוסיף השנות אליהו, שאף השמן והשום עצמם נפסלים כתרומה. כן מבואר שם, שאם המקפה חולין, והשום והשמן של תרומה, אין נחשבת המקפה לתרומה. ומשום כך היא מפסיקה המקפה בין השמן והשום שבצד זה של הקדירה, לצד השני.

3. רש"י. אבל תוספות הקשו על זה, ממה נפשך: אם חשוב הכל תרומה משום "דימוע", יפסל הכל. ואם לאו, לא יפסל אף מקום מגעו. ועוד הקשו, הרי משמע דאירי שהשום והשמן הם בעין, ואינם מעורבים במקפה. דהא קתני "נגע במקצתן", ולא קתני "נגע במקצתה". לכך פירש רבינו תם, דלא אירי בתרומה מדומעת. אלא השום והשמן בעין. וברישא, נפסלת כל המקפה אף על ידי מגע בשום ושמן,

מתמשך "בכדי אכילת פרס", ובכל זאת לוקה עליה.

הזמן של "אכילת פרס" הוא שיעור זמן אכילה של חצי ככר פת [פרס] הוא מלשון פרוסה] מסוימת, שקבעו חכמים לפיה כמה וכמה שיעורי הלכות.

הפת הזו שיעורה הוא שמונה ביצים, ומחציתה הוא ארבע ביצים.

זמן האכילה של ארבע ביצים [שהוא "פרס" מהככר הזאת], הוא משך הזמן שבו אכילה מתמשכת של אדם [כולל הפסקות באכילה] מצטרפת להחשב אכילה אחת.

אם מתמשכת האכילה מעבר לזמן הזה, אין האכילה המתמשכת מצטרפת לאכילה אחת, אלא נחשבת לכמה אכילות, כאשר כל האכילות שנאכלו בתוך כדי הזמן של אכילת פרס נחשבות לאכילה אחת.

הזמן "בכדי אכילת פרס" הוא בין לאיסורים, כגון לאכילת כזית חמץ בפסח או לאכילת שיעור כותבת ביום הכיפורים. ובין למצות, כגון אכילת מצה בפסח או אכילה בסוכה.

הנידון בסוגיה שלפנינו הוא בשאלה אם שיעור הזמן של אכילת פרס הוא מן התורה או מדרבנן.⁽⁶⁾

וכיון שהיתה כאן התרומה בתערובת חולין, יש להעמיד שהיתה התערובת ביחס כזה

נפסלים השום והשמן של תרומה במגע טבול יום ולא בטל דין תרומה ממיעוט השום ומהמקפה — הואיל ודין "דימוע" הוא מן התורה. ומן התורה זר שאכל מהתערובת לוקה עליהן באכילת שיעור כזית מהתערובת. ונחשבת כל הקדירה ה"מדומעת" כדין תרומה הנפסלת במגע של טבול יום.

מיהו, אינה חמורה התערובת המדומעת כולה להחשב כמו תרומה עצמה כדי שתפסל כולה אם יגע טבול יום במקצתה, אלא כיון שהיא רק בגדר "מדומעת" נפסל בה מקום המגע של הטבול יום בלבד.

ומוכיח אביי: היכי דמי, הכיצד זר לוקה על אכילת כזית מהתערובת של התרומה והחולין? והלא לא אכל מהתרומה לבדה שיעור כזית.

אלא לאו, הרי הוא לוקה משום שהחולין מצטרפים להשלים לכזית את שיעור אכילת התרומה. ומוכח דהיתר מצטרף לאיסור בכל איסורים שבתורה, ולא רק בנוזר בלבד.⁽⁵⁾

והשיבו רב דימי: לא על אכילת כזית מצורף מן התערובת הוא לוקה.

אלא מאי כזית שלוקה עליו הזר? — כשיש באכילת השום והשמן עצמם שיעור כזית, בלא הצירוף ממקפה החולין.

והחידוש הוא בכך שלא אכל את התרומה בבת אחת, אלא אכל אותה במשך זמן

5. מיהו, מצד מה שהיה לוקה אם היה מלקט את

השום והשמן ואוכלן בעין, לא מסתבר דיפסל. לפי שאין דרך אכילתו בכך. תוספות [על פי

6. "פרס" הוא שיעור סעודה. והוא חצי ככר של

והקשה לו אביי: **אי הכי** שזמן אכילת פרס היא מן התורה, **אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר** במי שאוכל **כותה הבבלי**, ואמרו שאין עובר עליו בכלום⁽⁸⁾?

והרי אף אם אין הם דורשים "כל — לרבות את עירובו", ואין כל התערובת נאסרת באיסור חדש של תערובת חמץ הקרויה "מחמצת", בכל זאת ליחייב עליה משום שאכל מהחמץ עצמו כזית בכדי אכילת פרס.

אלא בהכרח, שמדאורייתא חייבים רק כשאוכל את הכזית בבת אחת, ולכן חולקים חכמים על רבי אליעזר ופוטרים אותו ממלקות על כותח הבבלי, כיון שאינו אוכל מהחמץ עצמו כזית בבת אחת, שהרי מעורב באכילתו גם מאכל היתר.

ואילו רבי אליעזר, חולק, ומחייב מלקות. כי הוא דורש מהפסוק לחייב מלקות על אכילת כזית מהתערובת, שכל כזית וכזית מהתערובת אסור באיסור חדש של "כל מחמצת לא תאכלו", למרות שהחמץ עצמו הוא רק חלק קטן מהכזית.

שהיה כזית תרומה בתוך ארבע ביצים מהתערובת, שאז, אם יאכל מהתערובת כמות בשיעור של ארבע ביצים, הרי ברור שאכל בה כזית תרומה, וכמו כן משך זמן האכילה היה הזמן של "בכדי אכילת פרס".

[אם ננקוט שהביצה היא שיעור שני זיתים, מדובר כאן בכגון שהשום והשמץ של התרומה הם אחד משמונה מהמקפה כולה. ונמצא שבכל פרס [שיעור של ארבע ביצים] ממנה, יש לפחות כזית תרומה. ונמצא שכאשר הוא אוכל אכילת פרס מהמקפה, הוא אוכל כזית תרומה].

ותמה אביי: וכי אכילה מתמשכת של **כזית בכדי אכילת פרס** נחשבת כאכילה אחת **מדאורייתא**, ולוקין עליה?⁽⁷⁾

ואולי לאו דאורייתא היא.

ואז בהכרח, כי מה שאמר רבה בר בר חנה במקפה של חולין ש"זר לוקה עליה בכזית", הוא משום היתר מצטרף לאיסור.

אמר ליה רב דימי: אין! אכן, הזמן של כזית בכדי אכילת פרס הוא מן התורה.

דדוקא אם אוכל את האיסור בעין בזמן כזה חייב. אבל בתערובת לא.

מיהו קשה, הא אף אי לית ביה כזית בכדי אכילת פרס, ילקה עליהם משום "טעם כעיקר". ויש לומר, דסבירא ליה השתא לאביי, דאף בטעם כעיקר אינו חייב אלא אם כזית מן הטעם בבת אחת. **תוספות**, נזיר לו ב.

8. וכתב בעל **המאור** [על פי דרכו, דבכוחת הבבלי ליכא נותן טעם] דאף דלכאורה לא קשה מידי, שהרי בלא נתינת טעם בטל האיסור ברוב, מכל מקום פריך שפיר. דלחכמים משמע,

שמונה ביצים, שבו שיערו חכמים שיעור עירובי תחומים. שצריך להניח במקום העירוב מזון בשיעור שתי סעודות. וחציו של אותו ככר הוא שיעור סעודה. ונפקא מינה לענין בית המנוגע. שנאמר בו "והאוכל בבית יכבס בגדיו". ומוקמינן לקרא בשוהה בבית כדי שיעור סעודה. וקים לן, מהלכה למשה מסיני, שהוא חצי ככר. והרמב"ם כתב, דפרס הוא שיעור שלש ביצים.

7. ואף דמשנה היא בכריתות [יב ב], שכל האוכלין מצטרפים בכדי אכילת פרס, קסבר אביי

של אכילת כזית חמץ בכדי אכילת פרס. כך שאף אם מעורב בכל פרס מהכותח כזית חמץ, אי אפשר להתחייב עליו.

כי איך יתכן שיאכל אדם כותח ותהיה באכילתו אכילת כזית חמץ, בכדי אכילת פרס?

אי אכילה לכותח בעיניה [בפני עצמו], וכגון דקשריף [גומעו] וקאכיל ליה, הרי הוא פטור משום שאין זו דרך אכילה של כותח.

ואף שאצלו היא חשובה אכילה — בטלה דעתיה אצל דעת כל אדם.

ואי עושה כמנהג האנשים שמשטר קשטר, שמתבל בכותח מאכל אחר, ואכיל ליה לכותח על ידי טיבול — הא לית ביה במאכל המטובל בכותח כזית חמץ בכדי אכילת פרס מהמאכל שטובל אותו בכותח.

כי כדי לאכול כזית מן החמץ המעורב

אמר ליה רב דימי: אלא מאי תאמר, שכזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא הוא, וטעמא דמתניתין דטבול יום שלוקה על אכילת הדימוע הוא משום היתר מצטרף לאיסור.⁹

הרי גם לפי זה יקשה לך: כי סוף סוף, אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בכותח הבבלי? והלא כשאוכל ממנו כזית בבת אחת, הרי הוא אוכל חמץ המצטרף יחד עם היתר לשיעור כזית.

אלא, לעולם אין היתר מצטרף לאיסור, ועל אכילת הדימוע מתחייב הזר משום שאכלו בכדי אכילת פרס, שהוא שיעור זמן של אכילה אחת מן התורה.

ומה שהקשית מדוע אם כן אינו חייב לחכמים על אכילת כזית חמץ בכדי אכילת פרס מכותח הבבלי — תשובתך: הנח לכותח הבבלי, שאין להוכיח ממנו לנידון דידן, משום דלית ביה אפשרות מציאותית

מרובה מההיתר, או ששניהם שוים. ויפרש אביי, דבזה פליגי חכמים ורבי אליעזר. דכן הוא לחכמים. ומשום כן הם פוטרים בכותח. ורבי אליעזר דריש מ"כל", שאף כשההיתר מרובה מהאיסור, הרי הוא מצטרף עמו.

[והא דקתני במקפה שלוקים עליה, על אף שהתרומה שבה היא מיעוט, אתיא כרבי אליעזר. מהרש"א].

מיהו, התוספות בנוזר כתבו, דהא דקאמר התם דהיכא דנפיש חולין לא אמרינן "היתר מצטרף לאיסור", אין זה אלא במין במינו. שכיון שאינו נותן טעם, הרי הוא בטל ברוב. אבל תבלין שנותן טעם, אינו בטל. לפיכך, אף כשהוא במיעוט, הרי הוא מצטרף עם ההיתר.

דלעולם אין בו חיוב דאורייתא. ואף אם ירבה בו את החמץ עד שיתן בו טעם. ומשנינן, דאף בנותן טעם, אינו אסור מן התורה, כשאין בו כזית בכדי אכילת פרס. וכך היא דעת הרמב"ם בפרק טו מהלכות מאכלות אסורות [יעוין בעמוד ב, הערה 3].

9. ותוספות לא גרסו כן. אלא לאביי אתי שפיר. משום דלא קאמר "היתר מצטרף לאיסור", אלא לרבי עקיבא דדריש כן בנוזר מ"ממשרת". וסבר אביי דגמר מיניה לכל התורה. אבל חכמים דרבי עקיבא, לית להו "היתר מצטרף לאיסור". שהרי אף בנוזר פליגי על רבי עקיבא.

עוד פירשו על פי המבואר בנוזר, דלא קאמר אביי "היתר מצטרף לאיסור" אלא כשהאיסור

איתיביה אביי מהא דתניא:

שתי קדרות שבתוך אחת מהן היה תבשיל של חולין, ובאחת מהן היה תבשיל של תרומה.

ולפניהן היו שתי מדוכות [שכותשים בהם תבלינים]. במדוכה אחת היה תבלין של חולין, ובאחת היה תבלין של תרומה.

ונפלו תבלינים אלו לתוך קדירות אלו, ואין ידוע לאיזו קדירה נפלה כל אחת מהמדוכות — מותרין החולין שבקדירת החולין לזרים. ולא אסרינן את החולין מספק שמא נפלו לתוכם תבלין תרומה ודימע אותם.

בכותח ביחד עם המאכל שמטבלים אותו בכותח, צריך פרק זמן יותר ארוך מאשר אכילת פרס. הילכך אין אפשרות לעבור עליו, אליבא דחכמים.⁽¹⁰⁾

[וכמו כן בשכר המדי, אין לך אדם ששותה ממנו ב' וג' כוסות, שלא יפסיק וישהה ביניהם. ונמצא, דאינו שותה כזית מן החמץ בכדי שהיית אכילת פרס. שהרי מעורב הוא עם המים ושאר הדברים שבשכר. שהרי עיקרו של שכר הוא מן התמרים והתאנים, אלא שבמדי מערבים עמו מעט מי שעורים].

ורבי אליעזר דריש מ"כל מחמצת לא תאכלו", שחידשה תורה שתערובת חמץ אסורה כולה, וכל זית שבה הוא איסור עצמי.

עצמו, והוצרך לרבותו מ"כל מחמצת"? הלא בשיעור כזה, עיקר איסור חמץ הוא, ואף בכל איסורים שבתורה חייבים עליו. ואף חכמים מודים בו, על אף דלא דרשי "כל".

ומבואר בכסף משנה [וכן הוא בבית יוסף], על פי מה שכתב הטור בסימן תמב, דהרמב"ם פסק כרבי אליעזר. ומפרש הרמב"ם מחלוקתם, דפליגי בכותח היכא דשריף ליה ואכלו כזית בכדי אכילת פרס. דלרבנן אין חייב משום דלאו דרך אכילה היא. וכדאמרינן הכא "בטלה דעתו אצל כל אדם". ורבי אליעזר מחייב בכך בחמץ, אף שלא הוי כדרך, מריבויא ד"כל". וכוותיה פסק הרמב"ם. ולכך דוקא למלקות נתרבה, ולא לכת.

[מיהו, הא דפטר הרמב"ם מכרת, בלאו הכי לא קשיא. שהרי אף בכל איסורי אכילה, כחלב ודם, כתב הרמב"ם [פרק טו ממאכלות אסורות] שאין בהם כרת אף בתערובת של כזית בכדי אכילת פרס. שם].

10. ומבואר מסוגיין, דרבי אליעזר מחייב אף באין בתערובת כדי אכילת פרס מן החמץ.

אבל הרמב"ם בפרק א הלכה ו כתב: אבל עירוב חמץ, כגון כותח הבבלי ושכר המדי וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מעורב בהן, אם אכלם בפסח לוקה, ואין בו כרת. שנאמר "כל מחמצת לא תאכלו". במה דברים אמורים, שאכל כזית חמץ בתוך התערובת, בכדי אכילת שלש ביצים [שהוא שיעור "פרס" אליבא דהרמב"ם], הוא שלוקה מן התורה. אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת שלש ביצים, אף על פי שאסור לו לאכול, אבל אינו לוקה. אלא מכין אותו מלקות מרדות!

והשיגו הראב"ד: פסק באלו כרבנן. משום דאין כזית בכדי אכילת פרס!

אלא השיגו הרמב"ן בספר המצוות [מצוה קצח], הלא בכזית בכדי אכילת פרס, אף כרת איכא.

וגם קשה, למה מנאו הרמב"ם כלאו בפני

כזית במשך זמן של אכילת פרס. וכיון שהדבר הוא ספק דאורייתא צריך ללכת בו לחומרא, ולא להקל מדין תליה "שאני אומר", שהוא קולא רק בדין דרבנן.

אמר ליה רב דימי: הנח לתרומת תבלין, שאינה אלא מדרבנן. כי מן התורה אין נוהג חיוב תרומה אלא בדגן תירוש ויצהר ולא בשאר דברים. לפיכך, אזלינן בספק תבלין להקל.⁽¹²⁾

תו איתיביה מהא דתניא:

שתי קופות גדולות, אחת מהן מלאה דגן של חולין, ואחת דגן של תרומה, ולפניהם מונחים ב' סאיין [כלים המכילים סאה], אחת מהסאיין מכילה דגן של חולין, ואחת של תרומה.

ונפלו קופות אלו לתוך סאיין אלו, ואין ידוע איזו נפלה לאיזו — החולין שבסאת החולין מותרין לזרים.

משום שאני אומר: חולין לתוך חולין נפלו. ותרומה לתוך תרומה נפלה.

לפי ש"אני אומר": תרומה — לתוך התרומה נפלה. וחולין — לתוך חולין נפלו.⁽¹¹⁾

ומסיק אביי לקושייתו: בשלמא אי אמרת שכזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא, ואין חייבים אלא על אכילת כזית בבת אחת, שפיר תלינן להקל, ולומר שחולין נפלו לתוך חולין.

כי גם אם נפל תבלין התרומה לחולין, אין הוא אסור מן התורה, שהרי אינו אוכל את התבלין בפני עצמו, אלא בתערובת חולין. והרי צריך לאכול כמה וכמה כזיתים מן התערובת כדי שיצטרף תבלין התרומה שנפל לתוך הקדירה לשיעור כזית, ואינו אוכל כזית ממנו בבת אחת.

אך ואי אמרת, שדין כזית בכדי אכילת פרס הוא דאורייתא — אמאי תלינן לקולא ואמרינן "שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה, וחולין לתוך חולין נפלו"?

והרי אם נפל תבלין התרומה לתוך החולין, הוזר האוכלן חייב עליהם מן התורה. שהרי מצטרפת אכילתו מהתבלין לבדו לשיעור

11. ויעוין לעיל י ב [הערה 7] בשם הראב"ד, שדין תליה מחודש הוא, שנאמר בספק דרבנן. ומדברי הר"ן שם נראה שמדין ספיקא דרבנן לקולא הוא.

12. וקשה, איך אמרינן לעיל דהשום לא בטל במקפה, משום שיש בו כזית בכדי אכילת פרס? והלא אף תרומת שום אינה אלא דרבנן. ויש לחלק. תוספות.

ונתבארו דבריהם בנוזי [שם], דהכי קאמר

ובדעת המגיד משנה כתב לפרש, דלעולם פסק הרמב"ם כחכמים. ואתא קרא ד"כל מחצת" כדי לפוטרו מכרת, ולהקל עליו מכל שאר איסורי התורה.

והחזון איש [סימן קכד לדרך מד א] כתב לפרש בדברי הרמב"ם, דאם אין בו כזית בכדי אכילת פרס, הרי הוא בטל ברוב. אבל אם יש בו כשיעור הזה, הרי הוא לוקה על כל כזית מהתערובת, אף שאין בו כזית מהאיסור לבדו. והוא מדין היתר מצטרף לאיסור בחמץ, וכדרכי אליעזר.

והרי הכא בדגן איירי, ותרומת דגן היא ודאי מן התורה.

ואי אמרת "כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא", הרי ספק דאורייתא הוא. שהרי אם נפלה התרומה לתוך החולין, אסורה תערוכת זו מן התורה לזרים.⁽¹³⁾ ואם יאכל הזר פרס מן התערוכת, נמצא אוכל כזית תרומה בכדי אכילת פרס. ואיך תלינן מספק להקל, **אמאי אמרינן: "שאניאומר חולין לתוך חולין נפל?"**⁽¹⁴⁾

אמר ליה רב דימי: הנח לתרומה בזמן הזה, שאינה אלא מדרבנן. דכתיב "כי תבואו אל הארץ". ודרשינן, אין חיוב תרומה נוהג אלא בזמן דאיכא "ביאת כולכם".

שנינו לעיל: אמר רבי יוחנן: בכל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור. חוץ מאיסורי נזיר. שהרי אמרה תורה, "משרת".

והוינן בה: וכי האי "משרת" להכי הוא דאתא? והא האי קרא מיבעי ליה לדין אחר.

לכדתניא: הא דכתיב בנזיר "וכל משרת ב-תמ ענבים לא ישתה", בא הכתוב ליתן טעם בעיקר. ללמדנו כי טעמו של האיסור הרי הוא כעיקרו וממשו. וכל שיש בהיתר טעם האיסור, נאסר ההיתר עצמו מחמת שטועמים באכילתו או בשתייתו טעם איסור.⁽¹⁾

שאם שרה ענבים במים, ונתנו הענבים טעם במים עד שיש בהן טעם יין,⁽²⁾ הרי הנזיר השותה מהם — **חייב** בשתיית שיעור כזית

לעיל: כיון דאילו הוי השום תרומה דאורייתא, היה זר לוקה עליו בכדי אכילת פרס, סגי בכך להחשיבו שלא יתבטל למקפה.

13. וקשה, הא קיימא לן דמין במינו בטיל ברוב. ויש לומר, דמשמע לאביי דאיירי אף במין באינו במינו, וכגון בקמח של שעורים שנפל לקמח חטים. **תוספות.**

ובנזיר [שם] פירשו, דמיירי במין במינו. ואפילו הכי פריך, דאם כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא, היה לחכמים להחמיר במין במינו כמו בשאינו מינו.

והר"ש שם כתב, דבכזית בכדי אכילת פרס אסורה התערוכת מן התורה, אף במין במינו. וכן כתב רבינו דוד בסוגיין, ובטעמא דמילתא כתב, שכיון שהאיסור ראוי להצטרף, אינו בטל.

14. ולאביי אתי שפיר, משום שלא קאמר היתר מצטרף לאיסור, היכא דההיתר הוא רוב בתערוכת. והכא איירי בדנפשי חולין. נזיר לז א.

1. רש"י. אבל הר"ש [טבול יום פרק ב משנה ג] חולק וסובר שאין אסור אלא הטעם הבלוע בלבד. וכן נקטו הרבה מן הראשונים. ולשיטתם אין לוקה משום טעם כעיקר, אלא אם כן אכל כזית שלם מן האיסור תוך כדי אכילת פרס [אם לא נימא "היתר מצטרף לאיסור"].

2. וטעמא דמילתא הוא, משום שכל היתר שמקבל טעם מן האיסור, וטעם האיסור ניכר בו, טעימתו זו היא הכרתו. כדכתיב "וחיך אוכל יטעם לו". ואין חשיבות האוכל אלא בטעמו. **רשב"א** חולין צט א בשם הראב"ד.

ולכאורה אין טעם זה מספיק אלא לומר, שמשום כן האיסור לא בטל ברוב אבל לשיטת רש"י, שההיתר עצמו אסור באכילה מפני שטועמים בו איסור, עדיין צריך ביאור.

ואפשר שכל הדברים האסורים, אין ממשן נאסר אלא מחמת טעמם. וכמו שמצינו, שלמאן דאמר "אין בגידין בנותן טעם", לא חל בגידים שום איסור [מלבד איסור גיד הנשה]. ואם כן,